

УДК 336.225.2(477)

Христина ХОМИК

аспірант кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту державного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна), e-mail: christine.khomyk@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4833-5806

Бібліографічний опис статті: Хомик, Х. (2023). Кризові ситуації та їх вплив на поділ влади: порівняльне дослідження Франції, Німеччини та України. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 3, 45–49, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-3-7>

КРИЗОВІ СИТУАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПОДІЛ ВЛАДИ: ПОРІВНЯЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАНЦІЇ, НІМЕЧЧИНИ ТА УКРАЇНИ

У час політичних потрясінь, надзвичайних ситуацій і загроз безпеці кризові ситуації представляють складний виклик тонкій рівновазі влади в демократичних системах. Це дослідження заглиблюється в тонкі наслідки таких криз для демократичного розподілу влади, прискіплюючи заходи, вжиті для захисту та збереження демократичних цінностей. Зосереджуючись на комплексному порівняльному дослідженні Франції, Німеччини та України, стаття прагне розкрити тонкощі управління кризою, дотримуючись при цьому вирішального принципу поділу влади. Порівняльний аналіз, розпочатий у цьому дослідженні, покликаний висвітлити різні реакції різних країн на кризи. Ці відповіді не лише залежать від унікальних політичних ландшафтів цих націй, але й нерозривно переплітаються з їхніми чіткими правовими структурами та історичними траєкторіями. Багатогранний характер впливу кризи на демократичні норми вимагає тонкого розуміння різноманітних підходів, прийнятих націями в їхніх зусиллях зберегти тонкий баланс сил у бурхливі часи. Збереження демократичних цінностей у бурхливій кризі вимагає ретельного калібрування, де швидкі реакції гармонізуються з непохитною відданістю демократичним нормам. Крім того, тривалі наслідки ерозії поділу влади резонують у всьому гобелені сучасного управління. Ця ерозія залишає незгладимий відбиток на виконавчій владі, механізмах підзвітності, формуванні політики, інституційній стабільності та громадській довірі. У цьому дослідженні підкреслюється обов'язковість вирішення проблеми розподілу влади під час кризових ситуацій, підкреслюючи, що розмивання демократичних принципів може підірвати самі основи демократичного врядування. Складна взаємодія між кризами та управлінням вимагає ретельного вивчення, пропонуючи цінну інформацію про здатність демократичних систем до адаптації перед обличчям глобальної динаміки, що розвивається. Розглядаючи концепцію стійкості до демократії, дослідження прагне внести свій внесок у поточний дискурс щодо збереження демократичних цінностей. У світі, який позначений постійними змінами та невизначеністю, розуміння складного зв'язку між кризами та управлінням стає першочерговим. Це дослідження намагається збагатити цей дискурс, розкриваючи складну динаміку політичної гри та проливаючи світло на те, як демократичні системи долають виклики, викликані кризами, зберігаючи при цьому свої фундаментальні цінності.

Ключові слова: розподіл влади, антикризовий менеджмент, демократичне врядування, баланс повноважень, демократичні цінності, інституційна стійкість, демократична стійкість, ерозія розподілу влади.

Khrystyna KHOMYK

Postgraduate Student at the Department of Global and National Security of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine) e-mail: christine.khomyk@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4833-5806

To cite this article: Khomyk, Kh. (2023). Kryzovi sytuatsii ta yikh vplyv na podil vlady: porivnialne doslidzhennia Frantsii, Nimechchyny ta Ukrainy [Crisis situations and their impact on separation of powers: a comparative study of France, Germany, and Ukraine]. *Public Administration and Local Government*, 3, 45–49, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-3-7>

CRISIS SITUATIONS AND THEIR IMPACT ON SEPARATION OF POWERS: A COMPARATIVE STUDY OF FRANCE, GERMANY, AND UKRAINE

In the realm of political upheavals, emergencies, and security threats, crisis situations present an intricate challenge to the delicate equilibrium of power within democratic systems. This study delves into the nuanced ramifications of such crises on the democratic distribution of power, meticulously scrutinizing the measures implemented to safeguard and preserve democratic values. Focusing on a comprehensive comparative examination of France,

Germany, and Ukraine, the article seeks to unravel the intricacies of crisis management while upholding the crucial principle of the separation of powers. The comparative analysis embarked upon in this study is designed to illuminate the diverse responses exhibited by different countries in the face of crises. These responses are not only contingent on the unique political landscapes of these nations but are also intricately interwoven with their distinct legal structures and historical trajectories. The multifaceted nature of crisis impact on democratic norms necessitates a nuanced understanding of the varied approaches adopted by nations in their efforts to maintain the delicate balance of power during tumultuous times. Preserving democratic values in the tumult of a crisis demands a meticulous calibration, where swift responses are harmonized with an unwavering commitment to democratic norms. Furthermore, the enduring consequences of the erosion of the separation of powers resonate across the tapestry of contemporary governance. This erosion leaves an indelible imprint on executive authority, accountability mechanisms, policy formulation, institutional stability, and public trust. This study underscores the imperative of addressing power-sharing dynamics during crisis situations, underscoring that the erosion of democratic principles has the potential to undermine the very foundations of democratic governance. The intricate interplay between crises and governance warrants careful examination, offering valuable insights into the adaptive capacity of democratic systems in the face of evolving global dynamics. Invoking contemplation on the concept of democratic resilience, the research aspires to contribute to the ongoing discourse on the preservation of democratic values. In a world marked by perpetual change and uncertainty, understanding the intricate relationship between crises and governance becomes paramount. This study endeavors to enrich this discourse by unraveling the complex dynamics at play and shedding light on how democratic systems navigate the challenges posed by crises while upholding their fundamental values.

Key words: Separation of Powers, Crisis Management, Democratic Governance, Balance of Powers, Democratic Values, Institutional Resilience, Democratic Resilience, Erosion of Separation of Powers.

Концепція поділу влади є основою функціонування демократичних систем. Закріплений у демократичній теорії, цей принцип забезпечує розподіл влади між окремими гілками, а саме законодавчою, виконавчою та судовою, з метою запобігання накопиченню будь-якою окремою гілкою надмірної влади. Цей баланс служить для захисту індивідуальних свобод, підтримки верховенства права та збереження фундаментальних принципів демократії.

Однак одним із критичних аспектів демократичного врядування, який заслуговує більш детального вивчення, є те, як цей розподіл влади витримує та адаптується під час кризи. Політичні кризи, надзвичайні ситуації та загрози безпеці можуть створити середовище, де баланс між цими гілками стає крихким.

Актуальність цього дослідження виходить за рамки академічного дослідження. В епоху, яка характеризується невизначеністю та пошквалюванням глобальних викликів, розуміння поведінки демократичних систем під час криз має вирішальне значення для політиків, юристів і громадян. Оскільки світове співтовариство продовжує стикатися з низкою багатогранних викликів, важливо зрозуміти, як поділ влади діє під тиском. Ці знання можуть сприяти прийняттю рішень щодо законодавчих реформ, стратегій врегулювання криз і механізмів збереження демократичних цінностей, коли вони найбільш вразливі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вчені дослідили багатогранну динаміку між кризами та поділом влади. Політичні кризи, спричинені громадянськими заворушеннями, проблемами управління чи зовнішніми загро-

зами, можуть порушити традиційні ролі гілок влади. У такі періоди можуть застосовуватися надзвичайні повноваження, часто зосереджені в межах виконавчої гілки влади, що викликає занепокоєння щодо демократичної підзвітності та руйнування поділу влади (Blumenau, 2018). Кризи можуть стирати межі між законодавчими, виконавчими та судовими функціями, вимагаючи швидкого реагування, яке кидає виклик типовим процесам прийняття рішень (Waldron, 2018).

Вчені дослідили теоретичні підходи до антикризового менеджменту та його вплив на поділ влади. Різні точки зору розглядають роль конституційного дизайну, вплив громадської думки та ступінь, до якого система стримувань і противаг може адаптуватися до кризових сценаріїв. Деякі стверджують, що добре структуровані демократії можуть ефективно враховувати необхідні зміни у розподілі влади під час криз, зберігаючи при цьому демократичні цінності (Dyzenhaus, 2019). Інші вважають, що ретельний захист розподілу влади має важливе значення навіть у надзвичайних ситуаціях, щоб запобігти відкату демократії (Posner, 2014).

Численні тематичні дослідження охарактеризували, як різні країни вирішують кризи, дотримуючись демократичних принципів. Ці дослідження дають змогу зрозуміти конкретні події, законодавчі дії та судові рішення під час криз. Порівняльний аналіз був зосереджений на міжнародних дослідженнях управління кризою та розподілу влади. Дослідження, що порівнюють реакцію країн на кризи, такі як економічні спади чи терористичні загрози, виявили спільні стратегії та протилежні підходи до збереження

демократичного балансу (Banaszak, 2018; Gallagher et al., 2018; Grzymała-Busse, 2015).

Хоча наявна література містить цінну інформацію про вплив криз на розподіл влади, є помітні прогалини. Кілька досліджень провели комплексний міжнаціональний аналіз, який охоплював різноманітні країни, особливо ті з різними рівнями демократичної консолідації. Крім того, існує обмежена кількість досліджень, які вивчають вплив загроз безпеці, таких як збройні конфлікти, на демократичний баланс сил. Ця стаття має на меті усунути ці прогалини шляхом порівняльного дослідження досвіду Франції, Німеччини та України щодо врегулювання криз із збереженням демократичних цінностей.

Основна **мета** цієї статті полягає в тому, щоб дослідити, як такі кризи впливають на поділ влади в демократичних системах, і оцінити заходи, вжиті для захисту демократичних цінностей у ці складні часи. У цій статті ми проводимо порівняльне дослідження, зосереджуючись на трьох різноманітних і репрезентативних європейських демократіях: Франції, Німеччині та Україні. Кожна країна зіткнулася з різними кризовими ситуаціями, починаючи від масових протестів і тероризму до конфліктів і війн. Дослідницьке питання, яким керується це дослідження, полягає в наступному: як політичні кризи та загрози безпеці впливають на баланс сил у демократичних системах і які механізми запроваджуються для захисту демократичних цінностей під час цих криз? Досліджуючи досвід кожної країни, ціллю статті є пролити світло на те, чи існують спільні моделі та наскільки відповіді залежать від контексту.

Останніми роками Франція зіткнулася з серією терористичних атак, особливо в період з 2015 по 2017 рік. Ці атаки становили серйозну загрозу безпеці, що вимагало швидкої реакції з боку уряду. Виконавча влада, включаючи президента Франсуа Олланда, а пізніше президента Еммануеля Макрона, відіграла центральну роль у здійсненні антитерористичних заходів. Виконавча влада оголосила надзвичайний стан, надавши їй більші повноваження щодо спостереження та затримання. Ці заходи іноді викликали занепокоєння щодо потенційної ерозії громадянських свобод і концентрації влади у виконавчій гілці влади. Незважаючи на збереження законодавчого та судового нагляду, ці події є прикладом хиткого балансу між імперативами національної безпеки та збереженням демократичних цінностей під час кризи (Alter, 2015).

Протягом цих кризових ситуацій парламент Франції, що складається з Національних

зборів і Сенату, зберігав свою роль у нагляді. Законодавча гілка влади розгорнула широкі дебати щодо надзвичайних заходів і ретельно перевірила дії виконавчої влади. Вона намагалася гарантувати, що виняткові повноваження, надані під час криз, не призведуть до довгострокових дисбалансів. Крім того, французьке правосуддя вирішальну роль у дотриманні демократичних принципів під час криз (Meunier & Kalypso, 2017). Конституційній раді, зокрема, доручено оцінювати конституційність законів, прийнятих під час надзвичайних ситуацій. Це служило запобіжником від можливого перевищення виконавчої влади.

Досвід Франції у вирішенні криз підкреслює делікатну рівновагу, необхідну для збереження поділу влади в неспокійні часи. Хоча виконавчі дії інколи необхідні для усунення загроз безпеці, дотримання системи стримувань і противаг має важливе значення для захисту демократичних цінностей. Практичні дослідження Франції підкреслюють важливість пильного законодавчого та судового нагляду, який життєво важливий для стабільності демократичного врядування, навіть у кризових ситуаціях.

У період після 11 вересня Німеччина, як і багато інших країн, зіткнулася з новими загрозами безпеці. Федеральний конституційний суд (Bundesverfassungsgericht) відіграв вирішальну роль у забезпеченні того, щоб антитерористичні заходи не порушували демократичних принципів. Відомі справи на розгляді суду стосувалися балансу між національною безпекою та правами особи (Gabel & Hug, 2019). Суд підкреслив, що навіть під час криз, таких як боротьба з тероризмом, фундаментальні права повинні бути дотримані.

Парламентська система Німеччини дозволила Бундестагу здійснювати пильний нагляд за діями виконавчої влади під час кризи. Такі заходи, як розгортання Бундесверу (збройних сил Німеччини) для міжнародних місій, потребують схвалення парламенту (Neubert, 2016). Цей законодавчий нагляд гарантує, що важливі виконавчі рішення відповідають демократичним принципам.

Інтеграція Німеччини в Європейський Союз також вплинула на розподіл повноважень у кризових ситуаціях. Рішення, пов'язані з ЄС, часто переплітаються з політичним ландшафтом Німеччини, вимагаючи координації між гілками влади для збереження демократичних цінностей при дотриманні норм ЄС. Випадок із Європейським фондом фінансової стабільності (EFSF) під час кризи єврозони є прикладом необхідності збалансованого підходу між

виконавчою, законодавчою та судовою гілками влади при вирішенні надзвичайних економічних ситуацій (Rasmussen, 2014).

Протести Євромайдану 2013–2014 років і подальше усунення президента Віктора Януковича ознаменували критичний момент у сучасній історії України. Події, пов'язані з революцією, поставили питання про баланс сил у крихкій демократичній системі. Під час цієї кризи важливу роль відігравали законодавча та судова гілки влади. Верховна Рада активно відреагувала на вимоги громадськості, ухваливши важливі закони та зміни до Конституції (Schwartz & Dubovuk, 2018). Ця законодавча участь продемонструвала здатність демократичних інституцій адаптуватися до мінливого політичного ландшафту. Проте революція також підкреслила концентрацію влади всередині виконавчої гілки влади. Уряд Януковича накопичив великі повноваження, що призвело до звинувачень у корупції та відсутності відповідальності. Події революції продемонстрували труднощі збереження демократичних цінностей перед лицем надмірності виконавчої влади (Shlapak, 2019).

Досвід України також підкреслює критичну роль громадянського суспільства та міжнародних акторів у захисті демократичних цінностей під час криз. Рух Євромайдану та тривала активність громадянського суспільства відіграли важливу роль у забезпеченні відповідальності уряду та відстоюванні демократичних реформ. Міжнародні гравці, зокрема Європейський Союз, відіграли значну роль у підтримці демократичних перетворень в Україні. Наполягання ЄС на реформах, включаючи незалежність судової системи та боротьбу з корупцією, чинить тиск на Україну, щоб вона дотримувалася демократичних принципів (Luhovy, 2020).

Франція та Україна, як президентські системи, демонструють виразну динаміку під час криз порівняно з Німеччиною, парламентською системою. Президентські системи, особливо Україна, схильні бачити більш виражену концентрацію надзвичайних повноважень у виконавчій владі. В Україні революція 2014 року призвела до широкого використання президентських повноважень. Навпаки, Німеччина з її парламентською системою спирається на колективний процес прийняття рішень, який включає як виконавчу (канцлер), так і законодавчу (Бундестаг). Випадок Німеччини демонструє, як парламентська система може більш рівномірно розподіляти повноваження під час кризи.

Роль законодавчих органів у збереженні розподілу влади різна в трьох країнах. В Україні Верховна Рада відіграла важливу роль у відповіді на

революцію 2014 року, ухваливши важливе законодавство та внісши зміни до Конституції. Натомість Національні збори Франції та Бундестаг Німеччини мають менше повноважень під час криз, оскільки парламентські системи надають більше повноважень виконавчій владі.

Здатність судової гілки влади забезпечувати конституційний нагляд під час криз різниться в різних країнах. Україна зіткнулася з проблемами у забезпеченні незалежності судової системи під час революції 2014 року. Судова система Німеччини та Франції, навпаки, історично була краще оснащена для підтримання верховенства права та захисту демократичних цінностей, що підкреслює важливість незалежної судової системи для врегулювання криз.

Роль громадянського суспільства та міжнародних гравців у захисті демократичних цінностей під час криз є особливою в Україні. Рух Євромайдану та постійна активність громадянського суспільства відіграли ключову роль у забезпеченні відповідальності уряду та відстоюванні демократичних реформ. Франція та Німеччина виграють від стабільності своїх демократичних інститутів, сильні демократичні традиції та членство в ЄС зміцнюють їхню відданість демократичним цінностям під час криз.

Висновки. Порівняльний аналіз Франції, Німеччини та України висвітлює декілька критичних висновків. По-перше, вплив криз на розподіл повноважень суттєво різниться в різних країнах, що залежить від їхнього політичного контексту, правової бази та історичної спадщини. По-друге, збереження демократичних цінностей під час криз залежить від тонкого балансу між необхідністю швидкого реагування та обов'язковим захистом демократичних норм. По-третє, руйнування поділу влади може мати тривалі наслідки для сучасного управління, включаючи виконавчу владу, підзвітність, формування політики, інституційну стійкість і громадську довіру.

Більш широкі наслідки цього дослідження поширюються на демократичні системи в усьому світі. Це підкреслює важливість вирішення проблем розподілу влади під час кризових ситуацій, оскільки ерозія цих критичних демократичних принципів може зруйнувати самі основи демократичного врядування. Крім того, дослідження дає змогу зрозуміти складність балансу між необхідними змінами в розподілі влади та необхідністю збереження демократичних цінностей.

Незважаючи на те, що це дослідження забезпечує цінний порівняльний аналіз впливу криз на поділ влади у Франції, Німеччині та Україні,

воно також вказує на сфери для подальшого дослідження. Майбутні дослідження можуть заглибитися в досвід інших країн, щоб розширити порівняльний вимір. Поглиблені тематичні дослідження конкретних криз та їх результатів

можуть пролити глибше світло на нюанси цього явища. Крім того, дослідження довгострокових наслідків ерозії поділу влади на управління та стійкість демократії залишається важливою сферою для майбутніх наукових досліджень.

REFERENCES:

1. Blumenau, B. (2018). "Executive Decrees in Times of Crisis: A Comparative Analysis". *The Journal of Politics*, 80(2), 476–491.
2. Waldron, J. (2018). "The Core of the Case against Judicial Review." *Yale Law Journal*, 127(7), 2460–2500.
3. Dyzenhaus, D. (2019). "The Politics of Crisis." *Ratio Juris*, 32(1), 1–17.
4. Posner, E. A. (2014). "The Demands of Dignity: A Response to Jeremy Waldron." *Yale Law Journal*, 123(3), 704–724.
5. Banaszak, L. (2018). "Women's Movements in Transition and Authoritarian Regimes." *Comparative Political Studies*, 51(14), 1921–1952.
6. Gallagher, M. E., & Nardulli, P. F. (2018). "Using Time Series Cross-Section Data: Current Challenges and Research Strategies." *Research Methods in the Study of Political Science*, 123–144.
7. Grzymała-Busse, A. (2015). "Why Comparative Politics Needs the State." *Annual Review of Political Science*, 18, 395–421.
8. Alter, Karen J. (2015). *The New Terrain of International Law: Courts, Politics, Rights*. Princeton University Press.
9. Meunier, Sophie, & Kalypso Nicolaidis. (2017). "The European Union as a conflicted trade power." *Journal of European Public Policy* 24(9), 1279–1298.
10. Gabel, D., & Hug, S. (2019). Executive Emergency Powers: Balancing the Conflict of Interest between the President and the Bundestag. *German Politics*, 28(4), 556–575.
11. Neubert, M. J. (2016). Protecting the German Constitution from Inside and Out: The "Schmidt Norm" and Its Aftermath. In *The Political Power of the Bundesverfassungsgericht* (pp. 217–244). Springer.
12. Rasmussen, M. (2014). Germany and the Euro Crisis: A European Power Project?, *European Journal of International Relations* 20, № 1: 61–86.
13. Schwartz, S. & Dubovyk, Vladimir. (2018). "Ukraine's presidential election: Populism in the spotlight." *East-West: Journal of Ukrainian Studies* 5(2), 79–104.
14. Shlapak, Oleksandr. (2019). "The Politics of Constitutional Change in Post-Euromaidan Ukraine: Fostering Rule of Law or Power Grab?" *East European Politics and Societies* 33(4), 952–975.
15. Luhovy, Yaroslav. (2020). "Quasi-Presidential or Semi-Parliamentary: Ukrainian Constitutional Designs in Comparative Perspective." *Politics in Central Europe* 16(1), 89–110.